

Odgovornost v organizaciji in na delovnem mestu

Kaja Ogrizek

Uvod

V prispevku bom poskušala razložiti, kakšna je odgovornost vodij, kaj je njihova glavna naloga in kakšna je odgovornost zaposlenih ter katere so razlike med njimi. Na začetku bom razložila tudi, kaj odgovornost na splošno je in kako se izvaja ter kak je pomen odgovornosti za organizacijo. Čez celoten prispevek bom poskušala odgovoriti tudi na raziskovalno vprašanje, ki se glasi, ali je odgovornost v organizaciji in na delovnem mestu ključna za uspešno in konkurenčno poslovanje organizacije. Dotaknila se bom tudi Slovenske vojske in skušala ugotoviti, kakšna je odgovornost v vojaški strukturi in kako se odgovornost v vojski razlikuje od odgovornosti v drugih organizacijah. V delo bom vključila tri intervjuje z ljudmi, ki so zaposleni v državnem ali zasebnem podjetju ali pa so samostojni podjetniki, in jih bom povprašala, kakšno je njihovo mnenje o odgovornosti na delovnem mestu in kakšna je njihova odgovornost v podjetju, v katerem so zaposleni. Kot pisni viri bodo uporabljeni spletni viri in knjižna literatura.

141

Odgovornost

Odgovornost nima samo ene definicije, ampak predstavlja zelo širok pojem in ima veliko različnih definicij oziroma interpretacij. Odgovornost v organizaciji ali podjetju lahko opredelimo z vidika organizacije, kar predstavlja objektivni vidik, in z vidika posameznika, kar predstavlja subjektivni vidik. Z vidika organizacije oziroma podjetja lahko odgovornost opredelimo kot sposobnost delovne organizacije, da vodi oziroma usmerja vedenje posameznikov po takšnih predpisanih pravilih, ki ustrezajo organizaciji oziroma podjetju, da imajo od tega koristi. Subjektivni vidik ali z vidika posameznika pa lahko odgovornost opredelimo kot čut, občutek odgovornosti; to predstavlja odnos posameznika do njegove vloge

v delovni organizaciji. Subjektivni vidik je lahko opredeljen tudi kot moralna odlika posameznika (Križmančič, 2002).

Odgovornost lahko delimo tudi glede na značaj in težo posledic, ki sledijo neodgovornemu ravnanju skupine ali posameznika. Tako razlikujemo (Križmančič, 2002):

- disciplinsko odgovornost,
- kazensko odgovornost,
- materialno odgovornost,
- moralno odgovornost.

Organizacija ali podjetje večinoma opredeli normativne predpise, za katere se pričakuje, da jih posamezniki upoštevajo, saj lahko kršitve prinesejo kazensko, disciplinsko ali materialno odgovornost, ki jo ugotavljajo in tudi izrekajo kazni za to pristojni organi v organizaciji. Sama moralna odgovornost pa je usmerjena v kolektiv in je vzporedna s prej omenjenimi oblikami odgovornosti. Tako lahko rečemo, da gre pri disciplinski, kazenski in pri materialni odgovornosti za objektivni vidik odgovornosti, pri moralni pa gre za njen subjektiven vidik (Križmančič, 2002).

Vloga vodje pri vzpostavljanju odgovornosti v organizaciji

Naloga vodje je, da zna motivirati ljudi v vseh mogočih okoliščinah, zna razdeliti naloge, vzpostaviti visoko stopnjo sodelovanja med zaposlenimi, in to brez manipulacij. In kot zadnje, mora si znati pridobiti spoštovanje. Vodja je odgovoren, da njegova skupina doseže rezultate, in to tako, da z vsem svojim znanjem in s pooblastili služi svojim sodelavcem, da na najlažji in najhitrejši mogoč način opravijo svoje delovne naloge. Pri vodenju se od vodje pričakuje, da opravi naslednje naloge, in to so: načrtovanje, nadziranje, organiziranje, koordiniranje, motiviranje in delegiranje (Račnik, b. d.).

Družbena odgovornost podjetij

Družbena odgovornosti podjetij (Corporate Social Responsibility – CSR) pomeni oziroma predstavlja koncept, po katerem naj bi podjetja in organizacije v svojo

poslovno politiko delovanja poleg osnovne skrbi za pridobivanje dobička uvrstila tudi skrb za vse, s katerimi pri svojem poslovanju prihajajo v stik, kar predstavlja skrb za zaposlene in zagotavljanje njihovega primernege ter varnega delovnega okolja, pošten odnos do kupcev in dobaviteljev, spoštovanje mednarodnih in domačih standardov s področja dela in človekovih pravic, skrben odnos do narave in okolja ter do sredine, v kateri delujejo. Vsa ta načela naj bi podjetja, ki so družbeno odgovorna, uresničevala na prostovoljni osnovi in nad ravnjo, ki je določena z zakonodajo (Republika Slovenija, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, b. d.).

V nadaljevanju bom pogledala, katera so večja slovenska podjetja, ki so družbeno odgovorna. Prvo podjetje, ki sem ga raziskala, je Afroditita, ki ima na svoji spletni strani zapisano, da se v podjetju zavedajo pomena vzajemnega sodelovanja z družbenim in naravnim okoljem, v katerem samo podjetje tudi deluje. Podjetje sodeluje tudi pri izboljšanju kakovosti življenja zaposlenih in njihovih družin ter lokalne in širše družbene skupnosti. Podjetje Afroditita z različnimi sponzorstvi in donacijami podpira različne humanitarne, športne, izobraževalne ter kulturne projekte in organizacije. Na koncu pa je tudi napisano, da si prizadevajo za gospodarno izrabo naravnih virov ter zmanjševanje vplivov svojih dejavnosti in izdelkov na naravno okolje (Afroditacosmetics.com).

Drugo podjetje, ki sem ga podrobneje raziskala glede družbene odgovornosti, je Petrol. Tudi oni imajo na svoji spletni strani zapisano, da družbeno odgovornost razumejo kot trajnostno zavezo sodelovanja z okoljem, v katerem poslujejo. Svojo družbeno odgovorno držo dokazujejo s podporo številnim športnim, kulturnim, humanitarnim in okoljevarstvenim projektom. Tako širšim družbenim in lokalnim skupnostim pomagajo k razgibanemu in bolj zdravemu življenjskemu slogu ter s tem tudi k višji kakovosti življenja (Petrol.eu).

Na spletni strani podjetja Tuš pa so zapisali, da se zavedajo svoje odgovornosti do kupcev, dobaviteljev, zaposlenih, panoge in tudi do širšega lokalnega okolja, v katerem imajo možnost vplivanja na okolje, lokalne skupnosti in njihov razvoj, širšega slovenskega gospodarstva in ne nazadnje tudi na skupine, ki jih naslavljaajo v njihovih sponzorskih in donatorskih aktivnostih (Tus.si).

Kot zadnje podjetje sem si zbrala podjetje A1, ki pravi, da je družbena odgovornost zapisana globoko v njihovih koreninah delovanja. Je eden izmed temeljev njihovega poslanstva in vizije. Družbena odgovornost je vrednota blagovne znamke A1 Slovenija. Zavezani so etičnemu in odgovornemu poslovanju. Posebno

pozornost pa namenjajo odgovornosti do ljudi, tj. do sodelavcev, uporabnikov pa tudi širše skupnosti. Imajo posluh do naravnega okolja. Skrbijo pa tudi za izročilo naših predhodnikov. Prihodnjim generacijam želijo v roke predati svet, na katerega bodo ponosni (A1.si)

Intervju

Kot je bilo že v uvodu napisano, sem – da bi čim boljše lahko preučila tematiko odgovornosti na delovnem mestu in v organizaciji – opravila intervjuje s tremi različnimi ljudmi. Poskušala sem najti ljudi, ki se razlikujejo glede na položaj, ki ga imajo v službi, starost in glede na to, da so podjetja čim bolj različna. Vsem trem se postavila naslednji vprašanja:

- Kakšno je vaše mnenje glede odgovornosti v podjetju? Se vam zdi, da vsi v podjetju jemljejo dovolj resno odgovornost?
- Kakšna je vaša odgovornost v podjetju, v katerem delate?

Prva oseba, ki sem jo intervjuvala, je ženskega spola, srednjih let in dela v podjetju z omejeno odgovornostjo. Povedala mi je, da je zanjo odgovornost izjemnega pomena, saj le tako lahko podjetje dobro deluje. Rekla je, da je normalno, da ljudje delamo napake, ampak pomembno je, da za njih prevzamemo odgovornost. Prevzemanje odgovornosti za napake je zanjo pomembno v zasebnem življenju in službi. Ker dela v majhnem kolektivu, je pomembno, da vsak ve, kakšno je njegovo delo in s tem tudi odgovornost. Na vprašanje, kakšna je njena odgovornost v podjetju, je povedala, da ni na visokem položaju, ampak da to še ne pomeni, da je njena odgovornost kaj manjša, saj ima pomembno vlogo pri nakupih surovin.

Druga oseba, s katero sem se pogovarjala, je mlajši moški, ki dela v večjem podjetju, ki se ukvarja s prodajo visokokakovostnih izdelkov in polizdelkov iz aluminija podjetjem in končnim kupcem ter z odkupom odpadnega aluminija in bakra. Podjetje po željah kupcev izvede tudi grob razrez materiala. Povedal mi je, da je zanj odgovornost zaposlenih do podjetja in direktorja do zaposlenih izjemnega pomena, saj le tako lahko podjetje dela dobro in samo tako so zaposleni zadovoljni s podjetjem, v katerem delajo. Na drugo vprašanje pa je odgovoril, da ima kar veliko odgovornost, saj je odgovoren za en del proizvodnje. A hkrati se mu ne zdi, da je njegova odgovornost pomembnejša kot odgovornost navadnega delavca, saj podjetje potrebuje direktorje in pa tudi delavce v proizvodnji, saj le tako lahko dela najboljše, kar lahko. Na koncu je še povedal, da je njegova največja

odgovornost oziroma ena izmed večjih ta, da motivira delavce, da delo opravijo čim boljše in tudi v najkrajšem mogočem času. Dodal pa je še, da glede na to, da je podjetje, v katerem dela, veliko, se vedno najdejo ljudje, ki svojega dela ne jemljejo dovolj resno in z dovolj veliko odgovornostjo.

Kot zadnjo pa sem intervjuvala osebo ženskega spola, srednjih let, ki ima svoj s. p. Za odgovornost meni, da je izjemno pomembna. Sama pravi, da v svoji službi nima težav z odgovornostjo, ker je sama svoj šef. Vsa odgovornost je na njej, kar je po eni strani v redu, ker ne moreš za neuspehe kriviti nikogar drugega, po drugi strani pa je tudi naporno. Povedala pa je tudi, da je zanjo kot samostojno podjetnico pomembno, da tudi druga podjetja, s katerimi sodeluje, delujejo v duhu odgovornosti, da ne pride do težav pri poslovanju.

145

Po opravljenih intervjujih lahko sklenem, da je za vse intervjuvance odgovornost izjemno pomembna pri delovanju podjetja. Pomembno je, da vsak ve, kakšno je njegovo delo, in da ga opravi najboljše, saj se le tako lahko pokažejo dobri rezultati, ki si jih vsako podjetje želi.

Odgovornost v Slovenski vojski

Slovenska vojska predstavlja obrambne sile Republike Slovenije. Vojaško obrambo lahko izvaja samostojno ali pa tudi v sodelovanju s svojimi zaveznicami na podlagi mednarodnih pogodb. Najpomembnejše naloge Slovenske vojske so: zagotavljanje pripravljenosti za vojaško obrambo države, izvrševanje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami, ter sodelovanje pri zaščiti, reševanju in pri pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Slovenska vojska poleg obrambe države izvaja tudi nevojaški del obrambnega sistema, ki s civilnimi zmogljivostmi in z ukrepi podpira delovanje vojske Republike Slovenije in zavezniških sil. Obrambni sistem države se aktivira pri odzivanju na vojno, morebitno krizo, vojno in tudi ob izrednem stanju (Gov. si, b. d.).

Pripadniki vojske Republike Slovenije so odgovorni za svoja dejanja in za njih prevzemajo tudi vso odgovornost, prav tako tudi za dejanja svojih podrejenih. V Pravilih službe Slovenske vojske je posebej zapisano, kakšna je odgovornost za vsak čin posebej. Tako so podčastniki odgovorni za izvajanje usposabljanj vojaških oseb v individualnih veščinah, poveljevanje manjšim taktičnim enotam in tudi

za izvajanje nalog skladno s predpisi ter z usmeritvami nadrejenih. Podčastniki so tudi odgovorni za učinkovito vodenje oddelka in izvajanje prejetih nalog. Naslednji so častniki, ki so odgovorni za učinkovito vodenje vojske in uresničevanje z Zakonom o obrambi določenih nalog. Poveljniki so odgovorni tudi za delovanje poveljstev, enot in zavodov, ki jim poveljujejo. Štabni častniki pa so odgovorni za zbiranje informacij pa tudi za analiziranje, ocenjevanje njihovih posledic in vplivov ter za dajanje točnih, pravočasnih in usklajenih predlogov poveljniku pri odločanju. Kot zadnji pa so generali in admirali, ki so odgovorni za učinkovito vodenje vojske in uresničevanje nalog Slovenske vojske, ki so določene v Zakonu o obrambi (Pravila službe v Slovenski vojski).

Kot že omenjeno, lahko odgovornost delimo glede na značaj in težo posledic, ki sledijo neodgovornemu ravnanju posameznika ali skupine ljudi. Tako v Slovenski vojski razlikujejo med disciplinsko in odškodninsko odgovornostjo ter kazensko odgovornostjo (Križmančič, 2002).

O disciplinski odgovornosti v Slovenski vojski govorimo takrat, ko oseba v vojski krši vojaško disciplino. Ob kršitvi vojaške discipline so osebe, ki so zaposlene v Slovenski vojski, disciplinsko odgovorne svojemu nadrejenemu. Samo področje disciplinske odgovornosti v Sloveniji urejata Zakon o obrambi in Pravila službe v Slovenski vojski (Križmančič, 2002). Skladno z Zakonom o obrambi se kršitve vojaške discipline deli na dva dela: lažje kršitve in težje kršitve (Zakon o obrambi, 57. člen).

Lažje kršitve vojaške discipline so:

- neupravičena zapustitev ali nepravočasna vrnitev v poveljstvo, enoto ali zavod do osem ur;
- malomarno izvrševanje dolžnosti, ki ne povzroči večjih škodljivih posledic;
- namerna povzročitev manjše grotne škode na vojaškem premoženju;
- malomarno vzdrževanje vojaškega premoženja;
- nepravilno in malomarno nošenje uniforme in predpisanih oznak;
- malomarno ravnanje s tajnimi podatki, ki ne povzroči večjih škodljivih posledic.

Za težje kršitve pa veljajo:

- neupravičena zapustitev ali nepravočasna vrnitev v poveljstvo, enoto ali v zavod nad osem ur;
- uživanje alkohola ali psihotropnih snovi med opravljanjem vojaške službe oziroma opravljanje vojaške službe pod vplivom alkohola ali psihotropnih snovi;

- odklonitev preizkusa ali strokovnega pregleda, s katerim se ugotavlja prisotnost alkohola oziroma psihotropnih snovi, ki zmanjšuje zmožnost za delo oziroma vojaško službo ali opravljanje dolžnosti v povezavi s službo;
- opustitev požarnovarnostnih, varnostnih in drugih ukrepov, ki lahko ogrozijo varnost moštva ali vojaškega premoženja;
- malomarno izvrševanje dolžnosti ali opuščanje oziroma nepooblaščno spreminjanje predpisanih postopkov za določeno ravnanje, ki povzroči večje škodljive posledice;
- odklonitev, neizvršitev ali nepopolna izvršitev sprejetega akta vodenja ali poveljevanja;
- napačno poročanje ali prikrivanje podatkov v povezavi z vojaško službo ali opravljanjem določenih dolžnosti v povezavi z njo;
- neupravičeno sprejemanje daril ali kakršnih koli koristi od podrejenih in drugih oseb v povezavi z vojaško službo;
- namerno povzročanje večje gmotne škode na vojaškem premoženju;
- žaljivo ali nasilno obnašanje do podrejenih, nadrejenih ali drugih vojaških oseb na istem položaju oziroma do civilnih oseb;
- neizvrševanje odrejenih inšpekcijskih ukrepov, za katere je vojaška oseba pristojna;
- dejanje, ki pomeni kaznivo dejanje zoper uradno dolžnost, drugo kaznivo dejanje, storjeno na delu ali v povezavi z delom ali s storjeno iz nečastnih nagibov, in drugo kaznivo dejanje ali prekršek, s katerim se krni ugled državnega organa;
- opravljanje dela v gospodarskih družbah ali opravljanje enakih oziroma podobnih del pri drugem organu ali organizaciji brez pisnega dovoljenja ministra, razen za delo, za katero po tem zakonu dovoljenje ni potrebno;
- neopravičeni izostanek z dela pet delovnih dni v obdobju šestih mesecev ali neopravičeni izostanek z dela tri dni zaporedoma;
- kršitev pravic vojaških oseb, določenih s tem zakonom in pravili službe v Slovenski vojski;
- neupravičena odklonitev predpisanega zdravstvenega pregleda;
- več kot tri ponovitve lažjih kršitev vojaške discipline v obdobju dveh let;
- protipravna odtujitev tajnih podatkov ali malomarno ravnanje s tajnimi podatki, ki povzroči večje škodljive posledice.

Kazenska odgovornost pa govori, da osebe, zaposlene v vojski Republike Slovenije, kazensko odgovarjajo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije. To pomeni, da Republika Slovenija nima posebnega kazenskega zakonika za osebe, zaposlene v vojski, in tudi nima posebnih vojaških sodišč, ki bi sodila vojaškim uslužbencem

(Križmančič, 2002). Odškodninska odgovornost pa pomeni, da vojaške osebe odškodninsko odgovarjajo po predpisih, ki urejajo odškodninsko odgovornost javnih uslužbencev (Zakon o obrambi).

Zaključek

Sklenemo lahko, da je odgovornost izjemno pomembna, tudi če velikokrat pozabimo na njeno pomembnost. V podjetjih in organizacijah ima odgovornost še posebej pomembno mesto, saj bo le, če vsi, ki delajo v podjetju, prevzamejo odgovornost za svoje delo, podjetje delovalo dobičkonosno, odnosi med zaposlenimi pa bodo dobri. Normalno je, da se ljudje zmotimo in naredimo napake pri svojem delu, ampak še pomembneje je, da prevzamemo odgovornost za napako, ki smo jo storili.

S pomočjo intervjujev, ki sem jih opravila, lahko ugotovim, da vsi intervjuvanci gledajo na odgovornost zelo podobno, tudi če imajo pri svojem delu več ali manj odgovornosti. Pomembno je, da smo ljudje pri svojem delu odgovorni do drugih sodelavcev, vodij, do zunanjih sodelavcev oziroma do vseh, s katerimi pridemo v stik pri delu. Tudi za podjetja in organizacije je pomembno, da delujejo odgovorno in s spoštovanjem do svojih zaposlenih, dobaviteljev, do narave in okolja, v katerem delujejo.

Za konec naj omenim še, da ima tudi Slovenska vojska svoja pravila in naloge, kako naj deluje, in z vsem tem tudi različne odgovornosti, ki se jih morajo vojaki v Slovenski vojski držati, saj so drugače lahko disciplinsko ali tudi kazensko odgovorni.

Viri

Križmančič, Teo (2002). Stopnja profesionalnosti Slovenske vojska. *Diplomsko delo*.

<http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Krizmancic-Teo.PDF>

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (b. d.). *Gov.si*. [https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-delo](https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-delo-druzino-socialne-zadeve-in-enake-moznosti/)

[-druzino-socialne-zadeve-in-enake-moznosti/](https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-delo-druzino-socialne-zadeve-in-enake-moznosti/)

Pravila službe v Slovenski vojski. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DRUG2422>

Račnik, Marjan (b. d.). Naloge vodje so, da njegova ekipa doseže rezultat. *Vodja.net*.
<https://www.vodja.net/naloge-vodje-so/>
Slovenska vojska. *Gov.si*. <https://www.gov.si/teme/slovenska-vojska/>
Zakon o obrambi (ZObr). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 14.
1. 1995. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO532>